

MEDIA MÜHƏNDİSLİYİ MEDIA SAHƏSİNDƏ YENİ İSTİQAMƏT KİMİ

Saadət Abdullayeva

AR Elm və Təhsil Nazirliyinin İnformasiya Texnologiyaları

İnstitutunun elmi işçisi

E-mail: sado.amea@gmail.com

https://orcid.org/0000-0003-4174-7904

https://www.researchgate.net/profile/Saadat-Abdullayeva

Xülasə

Maqalada media sahəsində yeni bir istiqamət olan media mühəndisliyinin əsas vəzifələri haqqında məlumat verilir, media mühəndisliyi sahəsində beynəlxalq təcrübə, bu sahədə kadr hazırlığını həyata keçirən elm və təhsil qurumları araşdırılır. Həmçinin, rəqəmsal texnologiyaların idarə olunmasını həyata keçirən media mühəndisliyinin fəaliyyət göstərdiyi əsas istiqamətlərdən olan media resurslarının auditoriyasının qiymətləndirilməsinin müasir üsulları barədə məlumat verilir, bu üsul və vasitələrin üstünlükləri, təqdim etdiyi imkanlar və əsas çatışmazlıqları qeyd olunur. Maqalada ölkəmizdə media mühəndisliyi ixtisası üzrə kadrların yetişdirilməsi üzrə təkliflər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: onlayn media, media mühəndisliyi, mediometriya, People Meter, Focal Meter

Giriş

Son illərdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) ən çox nüfuz etdiyi fəaliyyət sahələrindən biri də mediadır. Müasir İKT vasitələri medianın insanların ictimai-siyasi və mədəni həyatına təsirini əhəmiyyətli şəkildə artırır. Jurnalistika yeni texnologiya və vasitələrə zənginləşmiş, yeni anlayışlar, həmçinin yeni alətlərdən istifadə imkanları yaranmışdır. Bunun nəticəsidir ki, müasir dövrdə onlayn media resurslarının idarə olunmasında yaxından iştirak edən jurnalistlərdən bir çox hallarda programçı bilikləri də tələb olunur. Belə ki, onlayn media resurslarında fəaliyyət göstərən jurnalistlər yüksək yazı qabiliyyətindən əlavə, veb-saytın idarə olunması üçün mühəndislik bacarıqlarına da sahib olmalıdırlar. Qeyd olunan proseslər bu gün media sahəsində bir sıra yeni ixtisasların meydana gəlməsinə gətirib çıxarmışdır. Bu istiqamətdə yaranmış ixtisaslardan biri də media mühəndisliyidir. Media mühəndisliyi peşəsi bu gün dünyanın ən populyar peşələrindən birinə çevrilməkdədir.

Media mühəndisliyi audiovizual məzmunun istehsalı və çatdırılması üçün rəqəmsal texnologiyaların idarə olunmasını həyata keçirir. Mürəkkəb texnologiyalar olan virtual realıq, interaktiv televiziya və genişzolaqlı simsiz şəbəkələr mediada daha geniş ideyaların reallaşdırılmasına imkan verir. Bu rəqəmsal elektron texnologiyaların köməyiylə xəbər saytları, nəşrlər və ayrılcə programlarının müəllifləri öz layihələrini daha yarıdıcı və effektiv hazırlaya bilərlər.

Mediada gedən bu proseslər müasir dövrdə media sahəsində tədqiqatların aparılmasını, bu fəaliyyət sahəsinin tədrişi ilə bağlı beynəlxalq təcrübənin araşdırılmasını və mövcud problemlərin müəyyənəşdirilməsini aktual edir.

Media mühəndisliyinin əsas vəzifələri

Media texnologiyaları və multimedia sahəsində fəaliyyət göstərən mühəndislər multimedia sistemlərinin texniki inkişafını idarə edirlər, istehsal proseslərini planlaşdırır və ona nəzarət edirlər. Onlar çap, audiovizual, multimedia və interaktiv media sahələrində istifadə olunan media-məhsullarının bütün növlərini layihələndirir, istehsal edir və quraşdırırlar (1).

Media mühəndisliyi xəbər saytlarında, televiziya, kino, və səs rejissorluğu emalatxanalarında, xəbər portallarının təchizatçıların nəşriyyatlarında, media texnikası planlaşdırma üçün studiya avadanlığının istehsalı üzrə mühəndislik bürosunda və s. kimi media sənayesinin müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərirlər. Bundan başqa, onlar media texnologiyalarının hazırlanması və satışı, media məhsullarının marketinqi və müştərilərə davamlı dəstəyin göstərilməsi prosesində iştirak edirlər.

Media mühəndisliyi sahəsində kadr hazırlığı

Hazırda dünyanın əksər ölkələrində media mühəndisliyi sahəsində peşəkar kadrların yetişdirilməsinə böyük diqqət ayrılır. Bunlardan bir nəçsinə nəzər salaq:

Ukraynanın Xarkov Milli Radioelektronika Universitetinin Media mühəndisliyi və informasiya radioelektron sistemləri kafedrası (MIRE) "Media mühəndisliyi" proqramı üzrə bakalavriat, magistratura və doktorantura səviyyələrində kadr hazırlığını həyata keçirir. Kafedrada aparılan elmi-tədqiqat işləri multimedia məhsullarının istehsalı üçün istifadə edilən akustik və video sistemlərinin hazırlanması sahəsində ixtisaslaşmış mütəxəssislərin yetişdirilməsi üçün bir baza rolunu oynayır (2).

Bundan başqa, Almaniyanın Ilmenau Texniki Universitetində (Technische Universität Ilmenau), Qahirada yerləşən Alman Universitetində (German University in Cairo), Fransanın Vaud Mühəndislik və İdarəetmə Məktəbində, (The School of Engineering and Management Vaud), Mühəndislik, Media və Performans Tədqiqat Mərkəzində (The Center for Research in Engineering, Media and Performance (REMAPP), Qlobal Amerikan Akademiyasında (The Global American University) media mühəndisliyi üzrə magistr və bakalavr hazırlığı həyata keçirilir (3, 4, 5, 6, 7).

Bu sahədə məlumatlandırılmanın artırılması üçün bu istiqamətdə mütəmadi olaraq seminarlar da keçirilməkdədir. Mühəndislik Təhsili üzrə Təqaüddən Təkmilləşdirilməsi Mərkəzi (CASEE) 2007-ci ilin oktyabrında təşkil etdiyi seminarla müxtəlif elektron media vasitələrindən (məsələn, film, televiziya, radio və veb-saytlar) seçilmiş 15 nümayəndəni, o cümlədən marketinq mütəxəssislərini bir araya gətirib.

Bu görüşün məqsədi mediada (televiziya, radio, onlayn media) təqdim olunan verilişlər vasitəsilə ictimai şüurda mühəndislik haqqında məlumatlılığı artıracaq ictimai təbliğat strategiyasının müəyyənləşdirilməsindən ibarət olmuşdur (8).

Media resurslarının auditoriyasının qiymətləndirilməsinin müasir üsulları

Mediometriya media vasitələrinin və media auditoriyasının kəmiyyət və

keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməlidir. Mediometrik tədqiqat müəyyən bir nəşrin, proqramın, verilmiş auditoriyasının kəmiyyət baxımından qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur. Bu işlərin həyata keçirilməsində media mühəndisləri yaxından iştirak edirlər.

Son zamanlar dünyada auditoriyaya dair məlumatın toplanmasında aparat metodlarına üstünlük verilməkdədir. Bu tədqiqatlar elektron qurğuların köməyi ilə həyata keçirilir. Belə qurğular respondentin televiziya izləməsi və ya radio dinləməsini tədqiq edərkən əldə edilən informasiyanı tədqiqat şirkətinə ötürür. Bu kimi metodlara nümunə olaraq People Meter (PM), Personal People Meter (PPM), Focal Meter, Set Meter sistemlərini göstərmək olar.

People Meter aparatı metodunu xüsusi avadanlığın köməyi ilə həyata keçirilir. Bu metod televiziya auditoriyasının tədqiqinin ən geniş istifadə edilən metodudur. PM cihazı evlərdə quraşdırılır və ailənin bütün nümayəndələrinin televiziya izləməsini qeydə alır. Bu metodun mahiyyəti hər bir respondentin televiziya kanallarını izləmə vərdisləri haqqında elektron məlumatların əldə olunmasından ibarətdir.

Məlumat bazasına ötürülmüş məlumatlar sayəsində yayım və ya onlayn televiziya proqramlaşdırılması sahəsində ekspertlər tələtəməşçilərin hansı məlumatlara maraq göstərdiyini müəyyən edirlər. Tədqiqatın gedişində əldə olunan məlumatlar telekanallar, reklam agentlikləri, həmçinin televiziya reklam vaxtının satıcıları üçün olduqca zəruridir.

People Meter-dən istifadə ilə bağlı əsas problem tədqiqatda iştirakı razılıq əldə olunması ilə bağlıdır. Belə ki, tədqiqat texniki olaraq mürəkkəb sistemdən təşkil olunduqda respondentin özü və ya ailəsinin ondan istifadədən imtina etməsi ehtimalı yüksəkdir. Həmçinin PM-lərin quraşdırılması üçün ailələrə ödənişlər edildiyindən bu cihazların quraşdırılmasına əhalinin daha çox maddi baxımdan az gəlirli hissəsi üstünlük verir. Bu işə ölkə səviyyəsində bütün auditoriyanın maraq dairəsinin müəyyənəşdirilməsində problemlər yaranır (9).

Yayım Auditoriyasının Tədqiqatı üzrə Bürünun (Broadcasters Audience Research Board) televiziya auditoriyasının ölçülməsi üzrə ən yaxşı provayder hesab etdiyi «Kantar» şirkətinin 2019-cu ildə təqdim etdiyi «Focal Meter» cihazı "ağıllı" televizorlar, smartfonlar, planşetlər və fərdi kompüterlər kimi 4 fərqli ekranda IP-videokontentə baxış sayını ölçür (10, 11).

Auditoriyanın ölçülməsi üçün portativ "Focal Meter" texnologiyasının üstünlükləri aşağıdakılardır (12):

- Fərdi olaraq ölçməni təmin edir;
- Platformadan asılı deyil;
- Evdən kənarda izləmə imkanı;
- Rəqəmsal signalın ölçülməsi;
- Televiziya və radionun ölçülməsi.

Bundan başqa, «Cifrasoft» şirkəti smartfonu, ağıllı saati və ya planşetini mobil People Meter-ə çevirərək media (televiziya, radio, internet, OTT-player) auditoriyasının ölçülməsi üçün həllər işləyir və onları lisenziyalasdırır (13).

Nəticə

Onlayn media resurslarının vüsət alması ilə jurnalistlərin iş prinsipi də tamamilə dəyişmiş və müasir texnologiyalar jurnalistlərə rəqəmsallıq, interaktivlik, sərbədsiz paylaşmaq imkanları kimi üstünlüklər təqdim etmişdir.

Bu texnologiyalardan istifadə bacarıqlarına yiyələnməyi tədris edən media mühəndisliyi ixtisası üzrə mütəxəssislərə son illərdə tələbat sürətlə artmaqdadır. Media resurslarında tətbiq olunan yeni texnoloji sistemlərin, proqram məhsullarının tətbiqi üsullarının öyrənilməsi media vasitələrinin imkanlarının genişləndirilməsi və təkmilləşməyə davam etməsi baxımından olduqca əhəmiyyətlidir.

Ölkəmizdə də onlayn media resurslarının dünyanın nüfuzlu media resursları sırasına daxil olması, ölkə mediasının inkişaf etdirilməsi üçün yeni nəsil jurnalistlərin yetişdirilməsinə böyük ehtiyac var. Bu baxımdan jurnalistika təhsili verən ali təhsil müəssisələrində İKT yönümlü, media mühəndisliyi sahəsində yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanması, onlayn medianın tədrisi prosesində nəzəri və biliklərə yanaşı, praktiki və texniki biliklərin də geniş tədrisi, informasiya texnologiyaları sahəsində ixtisaslaşmış elmi müəssisələrlə birgə fəaliyyətin təşkili, jurnalistika fakültələrinin maddi-texniki bazalarının gücləndirilməsi böyük səmərə verəcək.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT

1. Профессия инженер по медиа технологиям и мульти-медиа, URL: <https://studyinfocus.ru/profession/ingenieur-medientechnik-multimedia/>
2. Харьковский национальный университет радиоэлектроники, Кафедра МН-РЕС, URL: <https://res.nure.ua/naukova-dijalnost>
3. Research in Media Engineering, URL: <https://www.tu-ilmnau.de/en/study/before-the-study/range-of-courses/master/research-in-media-engineering-msc>
4. Digital Media Engineering and Technology, URL: https://www.guc.edu/en/academic_programs/programs/program_details.aspx?programId=5
5. <https://heig-vd.ch/en/education/bachelors-degree-program/media-engineering>
6. The Center for Research in Engineering, Media and Performance (REMAP), URL: <https://remap.ucla.edu/category/research/filmvideo/>
7. <https://www.masterstudies.com/masters-degree/media-engineering>
8. Tylisha Baber, Norman Fortenberry, Engineering and the Media: Building a New Relationship, 2008 Annual Conference & Exposition, <https://peer.asce.org/engineering-and-the-media-building-a-new-relationship>, DOI: 10.18260/1-2-3146
9. Аппаратные методы изучения аудитории, URL: <https://znzn.ru/tipso/apparatnie-metodi-izucheniya-auditorii>
10. Focal Meter, URL: <https://www.virtualmeter.co.uk/focalmeter>
11. <https://www.kantar.com/company-news/barb-commissions-kantar-focal-meter-for-deployment-across-uk-television-audience-measurement-panel>
12. Евгения Молчина, Медиа потребление в мире и новые технологии исследования аудитории СМТ, Кантар, Алматы, 2019
13. Платформа Mobile peplemeter, Cifrasoft, 2018 https://cifrasoft.com/files/Mobile_peplemeter_042018_ru.pdf

Saadat Abdullayeva

Media engineering as a new direction in the media field

Summary

The article provides information about the main tasks of media engineering, which is a new direction in the field of media, international experience in the field of media engineering, scientific and educational institutions that carry out personnel training in this field are investigated. Also, information is provided on modern methods of media resource audience assessment from the main areas of activity of media engineers who implement the management of digital technologies, the advantages of these methods and tools, the opportunities they provide, and the main shortcomings are noted.

In the article, proposals were put forward for the training of media engineering personnel in Azerbaijan.

Keywords: *online media, media engineering, mediametrics, People Meter, Focal Meter*

Саадат Абдуллаева

Медиаинженерия как новое направление в медиа-области

Резюме:

В статье представлена информация об основных задачах медиаинженерии, которая является новым направлением в сфере медиа, рассмотрен международный опыт в области медиа-инженерии, научные и образовательные учреждения, осуществляющие подготовку кадров в данной сфере.

Также дана информация о современных методах оценки аудитории медиа-ресурсов из основных направлений деятельности медиаинженеров, реализующих управление цифровыми технологиями. Отмечены преимущества, возможности и основные недостатки этих методов и инструментов.

В статье выдвинуты предложения по подготовке медиа-инженерных кадров в Азербайджане.

Ключевые слова: *интернет-СМИ, медиаинженерия, медиа-метрика, People Meter, Focal Meter.*